

BOKA KOTORSKA

Ruta počinje u Herceg Novom, prvom gradu na obali zaliva Boka Kotorske, poznatom kao najjužniji fjord Evrope. Zaliv se najbolje može sagledati sa mora, jer se sa te pozicije može vidjeti susret sivih strmih planina i modrog mora, ostavljajući tek malo prostora na obali gdje su se smjestili gradići i naselja. To je jedan izuzetan pejzaž koji prikazuje fantastičnu prirodnu ljepotu, ali i bogatu kulturu i istoriju oslikanu u starim naseljima Boke, koje ćemo kasnije pomenuti. Boka Kotorska je jedan od najljepših zaliva svijeta, a veći dio njenih ljepota nalazi se na UNESCO listi svjetskog nasljeđa.

Herceg Novi

Herceg Novi je osnovan davne 1382. godine. O tim vremenima još uvijek svjedoče sačuvani fortifikacioni objekti iz turskog, venecijanskog, španskog i austrijskog perioda. Grad je obuhvatio i dva gradića: Igalo, koje je, zahvaljujući ljekovitom radioaktivnom morskome mulju sa Blatne plaže, centar zdravstvenog turizma u Crnoj Gori i Bjela, koja je od XIV vijeka pa do danas poznata po brodogradnji.

Herceg Novi je prepoznatljiv i po tradicionalnoj manifestaciji „Praznik mlinoze“ koja se od 1969. godine održava svakog februara u čast cvijeta mlinoze. Zaštitni znak ovog festivala su popularne mažoretki.

Morinj

Morinj je malo mjesto u najdubljem dijelu fjorda sa dugom istorijom i tradicijom. Nekada je to bio dom čuvenih pomoraca koji su, ploveći po cijelom svijetu širili vidike, izgrađivali stil i po povratku u zaliv ulagali i trošili stečeni novac i koristili znanje za izgradnju divnih kamenih kuća koje i danas ponosno svjedoče o zlatnim vremenima Morinja. Još jedna njegova specifičnost je obilje pitke vode. Mnogostvo izvora, baš u ovoj zoni, razlog je brojne brojni mlinova u koje su dovozili žito ili masline na obradu. Nekada je u ovom malom mjestu bilo dvadeset mlinova, a danas ih ima svega dva.

Jedan od ta dva mlina preuređen je u poznati restoran Čatovića mlini.

Risan - grad arheološko nalazište

Risan je najstariji grad zaliva. Dugo je bio glavni grad Boke, a u istorijskim izvorima se pominje još u III vijeku p.n.e. U odnosu na druge gradove, izdvaja ga podatak da je na brdu Gradina iznad Risna bila rezidencija ilirske kraljice Teute. Ostaci tog utvrđenja još postoje i za njega su vezane brojne legende. Legenda kaže da je Teuta bila nevjerojatno lijepa, hrabra i mudra, gusarska kraljica, koja je harala morima u okruženju. Tako je i izazvala gnjev Rimljana, koji su je pokorili upravo u Risnu. Prema jednoj od mnogih legendi, izvršila je samoubistvo, a na mjestu gdje je skočila u more danas stoji hotel koji nosi njeno ime. U Risnu je imala svoju kovčicu novca koja je danas pod morem.

Nakon Ilira, Risan su preuzeli Rimljani. U rimsko doba Risan je bio ekonomski jako lučko, trgovačko mjesto sa preko 10 000 stanovnika. To je bio pravi primorski grad tog vremena koga su krasile brojne palate, zidine i utvrđenja. Međutim, krajem VI ili početkom VII vijeka desio se jak zemljotres koji je u potpunosti razorio i veći dio grada potopio je u more. Zato su od još većeg značaja rimski mozaici iz II vijeka n.e, koji se i danas mogu vidjeti u Risnu, a odoljeli su ovom zemljotresu. Mozaicima su bili ukrašeni podovi rimske vile – Villa urbana, koja je srušena, ali su ovi radovi jako

dobro očuvani. Posebno je značajan mozaik boga sna Hipnosa, jedini sačuvani mozaik ovog boga.

Perast

Perast je pravi ukras Boke. Ovaj gradić je nastao pod uticajem Ilira, isto kada i Risan, ali je za razliku od njega, Perast od polovine XV vijeka bio je pod uticajem Venecije, dok je Risan bio pod okupacijom turske imperije. Gradić je pravi dragulj barokne arhitekture u kojem se nalazilo više palata i čak 14 crkava koje su izgrađene na jako malom prostoru. Palate, kojih ovdje ima 19, su dokaz duge pomorske tradicije ovog grada u kom se nalazila i prva pomorska škola. Sve ove građevine svjedoče o zlatnom dobu Perasta iz XVII i XVIII vijeka.

Tačno preko puta Perasta su dva ostrva: jedno prirodno – koje nosi ime Sv. Đorđe, a drugo vještačko – Gospa od Škrpjela. Jedna zanimljivost je vezana za vještačko ostrvo i govori o njegovom nastanku: Peraški pomorci na hrđi blizu ostrva Sv. Đorđe pronašli su ikonu Bogorodice i to su doživjeli kao znak da na toj hrđi treba stvoriti ostrvo i na njemu sagraditi crkvu. Tako su i učinili, i tradicija održavanja ostrva sačuvala se do današnjeg dana. Svake godine, 22. jula, mještani na ukrašenim barkama odnose kamenje i bacaju u osnovu ostrva kako bi proširili površinu i održali ga, a ovaj događaj se lokalno naziva Fašnadna.

Kotor - grad istorije i karnevala

Kotor je grad visoko pozicioniran na svjetskoj turističkoj mapi. Posljednjih par godina je nezaobilazna luka kruzing turizma. Vožnja zalivom, koji je jedinstven u svijetu, i prilaz Kotoru, mnogi po-morski kapetani izdvajaju kao najljepši doživljaj i najveći izazov koji imaju u svojoj karijeri.

Šta zapravo krije Kotor? Istorijski i kulturni slojevi stari su preko 2000 godina. U ovaj lavirint ulica ulazi se kroz troje gradskih vrata. Glavna vrata su okrenuta prema zapadu i izlaze na more. Dovoljno je reći da se u njemu nalazi katedrala Sv. Tripuna, starija od Notr Dama, kao i crkva Sv. Luke iz XII vijeka, koja je dugo imala dva oltara (za pravoslavne i katoličke vjernike). Stari grad ima i šest romaničkih crkava što se rijetko sređuje u nekom gradskom jezgrov. Za razliku od drugih primorskih gradova, kotorski stari grad veoma je živ i u ljetnjim i zimskim mjesecima. Bedemi koji ga okružuju, zajedno sa fortifikacijom, čuvaju ovaj značajan grad vjekovima. Stari grad u Kotoru je na listi svjetske kulturne baštine i pod zaštitom je UNESCO-a kao grad sa jednom od najbolje sačuvanih srednjovjekovnih urbanih cjelina. Kotor je poznat i po brojnim manifestacijama, a najpoznatije su: Boka noć i (zimski i ljetnji) Kotorski karneval.

Prčanj

Prateći dalje put od Kotora kroz zaliv, nalazi se još jedno zanimljivo mjesto, mali grad Prčanj. Iz ovog kraja potiče najčuveniji pomorski kapetan iz Crne Gore – Ivo Vizin, prvi Sloven koji je svojim jedrenjakom oplovio svijet. To je uradio sa svojim brodom Splendido, a ovo putovanje je u to vrijeme predstavljalo jedan od najvećih pomorskih poduhvata. U Prčanju je sačuvana i njegova rodna kuća, a smatra se da je upravo odatle krenuo na veliko putovanje.

Lepetane - Kamenari

Nedaleko od Prčnja naići ćete na gradić Lepetane. On se nalazi na najužem dijelu zaliva i gleda na obalu drugog mjesta koje se zove Kamenari. Ova dva mjesta su povezana trajektom, pa ako želite da skratite putovanje kroz Boku, to možete učiniti ovdje. Vožnja trajektom je svojevrsna atrakcija, pogotovo ako se desi da u tom trenutku kroz čuveni tjesnac Verige već pomenuti kapetani uplovljavaju sa ogromnim kruzerima.

Tivat

Tivat, najsunčaniji grad zaliva nekada je bio elitno odmaralište plemića, zatim brodograđilište, vojna luka i arsenal, a u posljednjoj deceniji je ponovo postao elitno mjesto zbog luksuzne marine koja se ovdje nalazi – Porto Montenegro. Ovdje ćete vidjeti skupocjene jahte iz cijelog svijeta, luksuzne hotele i potpuno drugačiji ambijent u odnosu na druge, okolne gradove. Ali i Tivat ima svoje starine i izuzetne prirodne cjeline koje treba obići. Kao na primjer ljetnikovac plemićke porodice Buča, sagrađen prije više od pola milenijuma, a danas je muzej i galerija. U okolini Tivta možete obići čak tri ostrva, a tu je i poluostrvo Luštica koje je poznato po maslinarstvu i mirnim ribarskim selima, danas po izgrađenim luksuznim odmaralištima, idealno je za preljep izlet, što toplo preporučujemo. Nedugo nakon skretanja za Luštica, nalaze se Tivatska solila, specijalni florističko faunistički rezervat. Solila su Emerald staniste Bernske konvencije i Područje od međunarodnog značaja za boravak ptica u Crnoj Gori - IBA.

STARA CRNA GORA

Završen je krug oko zaliva. Od Tivta, ponovo preko Kotora, ruta vodi na planinu i u staru Crnu Goru. Ne brinite, ne oprašate se od zaliva, već ćete sada dobiti priliku da uživate u nekim novim nezaboravnim pejzažima koji se otvaraju pod vašim pogledom dok se penjete putem ka Njegušima. Sama vožnja serpentinama uz Lovčenske strane je atrakcija. Zbog specifičnosti terena preporučujemo opreznost.

Stari put za Njeguše

Ovaj put nekada su koristili mještani planinskih naselja kako bi u Kotor nosili svoje proizvode na pijacu i bio je jedina veza kontinentalnog dijela Crne Gore sa morem. Mladi inženjer Josip Slade-Šilović dobio je zadatka od knjaza Nikole da krate 19. vijeka projektuje moderniji put od Cetinja na jednoj dionici puta projektovao križevne koje jasno liče na slovo M kada se gledaju iz vazduha. U svakom slučaju, ovo je jedan od najstarijih crnogorskih puteva koji vodi u istorijsko jezgro Crne Gore, Njeguše, rodno mjesto dinastije Petrović koja je Crnom Gorom vladala nekoliko vjekova. U Njegušima ćete naići cijeli niz starina koje će vam sugerisati da ste u starom naselju, ispod planine Lovćen. Ne propustite da probate njegušku pršutu, njeguški sir, čuvenu lozovu rakiju i med sa ovih prostora.

Cetinje

Na putu ka Cetinju proći ćete i obodom Nacionalnog parka Lovćen koji se izdvaja po prirodnim i kulturno-istorijskim karakteristikama. Nalazi

se na spoju dvije klimatske zone, mediteranske i kontinentalne, što je uslovilo razvoj bogatog živog svijeta sa brojnim endemima.

Kulturnu baštinu karakterišu spomenici, crkve, narodno graditeljstvo i stari putevi. Na Jezerskom vrhu (1657 mnv) nalazi se Mauzeolj crnogorskog vladara i pjesnika Petra II Petrović Njegoša, najposvećenija turistička atrakcija u parku. Pogled sa Mauzeolja ostavlja bez daha i ne treba ga propustiti. Za Crnogorce je ovo jedno od onih svetih mjesta koja se poštuju i cijene, mjesto od posebnog značaja. Posebnu pažnju posvetimo Cetinju, staroj prijestonici Crne Gore. Proći ćete kroz cijeli grad, a ono što ovdje treba vidjeti i obići jesu: dvorac kralja Nikole, Bičljarda, Zetski dom, Cetinjski manastir. Cetinje je grad pun istorije. Sa punim pravom nosi epitet grad mužej i kao takav je od velike važnosti za Crnu Goru.

A od Cetinja dalje možete na dva načina: ili ćete odmah započeti „avanturu“ oko Skadarskog jezera, obilaskom Rijeke Crnojevića (ruta 3b), ili ćete se odlučiti da se spuštate glavnom rutom (3) prema otvorenom moru. Obje opcije put se kasnije spajaju u Virpazaru, ribarskom mjestu na Skadarskom jezeru.

BUDVANSKA RIVIJERA

Od Cetinja ka Budvi vodi jedan od glavnih putnih pravaca koji povezuje kontinentalnu Crnu Goru sa morem. Nećete dugo voziti, a već će se pred vama ukazati Jadransko more. Na ovom potezu imate nekoliko vidikovaca na kojima se može zaustaviti. Spustićete se direktno iznad Budve koja je mladima najzanimljivije primorsko mjesto - centar je noćnog života na obali. Budva je jedan od najstarijih gradova na Jadraniu, a glavna turistička atrakcija je Stari grad sa svojom arhitekturom i gradskim zidovima venecijanskog stila.

Ako nastavite rutom, brzo ćete naići na Sveti Stefan. Ovaj grad-ostrovo je zaštitni znak turističke Crne Gore. Tvrdava je osnovana u 15. vijeku kako bi se Paštrovići branili od gusara i od Turaka, a u 20. vijeku je ovaj gradić pretvoren u hotel. Danas je to najekskluzivnije mjesto na našoj obali. Tu odsjedaju bogati i slavni ljudi iz cijelog svijeta.

Nedaleko od Svetog Stefana je Miločer sa predivnim parkom u francuskom stilu i palatom koji je za sebe pravila srpska kraljevska dinastija Karađorđević. Nakon Svetog Stefana naići ćete na Petrovac - preporučujemo da svratite i odmorite baš ovdje. Šetalište pored mora odveće vas do tvrđave Castello, a odatle se pruža lijep pogled na dva mala ostrva kod Petrovca i na cijelu petrovačku obalu.

Petrovačke strane

Ovaj put je stari dio Jadranske magistrale i nekada je bio glavna veza južnog Jadrana sa ostatkom Crne Gore, a od probijanja modernog tunela kod Sozine, pomalo je pao u zaborav. Danas, neopтереćen saobraćajem i prepun prelijepih vidika idealan je za panoramsko razgledanje ovog dijela Jadrana.

SKADARSKO JEZERO

Virpazar

Put će vas odvesti direktno do najvećeg jezera na Balkanu i gradića Virpazar. Najveći broj puteva od mora ka kopnu vode upravo kroz ovo mjesto. Na ovom mjestu možete zateći gužvu, ali neka vas to ne odvraiti od ideje da probate čuvenog krapa - ribu iz Skadarskog jezera, zatim uklejuv i masline. Ovdje, takođe, u ponudi možete naići čuveno crmničko vino i lozovu rakiju. Virpazar je bio važan srednjovjekovni trgovački centar. U njemu je osnovana jedna od prvih poštanskih stanica u Crnoj Gori.

Danas, Virpazar je poznat po festivalu koji se održava tokom decembra „Dani vina i uklejve“, kada se uživa u autohtonim sortama vina i specijalitetima od uklejve, ribe koja živi jedino u Skadarskom jezeru. U blizini možete posjetiti zanimljivo ribarsko selo Vranjina, sa centrom za posjetioce nacionalnog parka.

Nacionalni park Skadarsko jezero je značajno međunarodno stanište ptica koje ima IBA status, a nalazi se i na Ramsar listi močvara od međunarodnog značaja. Stanište je brojnim vrstama ptica, ali posebno mjesto zauzima Kudravi pelikan (Pelicanus crispus) koji svojom veličinom i rasponom krila do tri metra, očarava veliki broj ornitologa koji svake godine dolaze upravo zbog ove ptice. Zbog svojih pernatih uvojaka na potiljku dobio je naziv „kudravi“, ugrožena je vrsta i glavna je atrakcija Skadarskog jezera i njegovog zaštitni znak. Jezero je stanište i brojnih vrsta riba od kojih su petnaest endemi.

Najznačajniju i najprezentativniju kulturno-istorijsku vrijednost nacionalnog parka karakterišu manastiri iz 14. i 15. vijeka iz doba vladavine Balšića i Crnojevića, kao i fortifikacioni kompleksi iz perioda osmanske dominacije. Ovdje je i polazna tačka za obilazak jezera turističkim brodicama, kojima možete posjetiti i Rijeku Crnojevića.

Rijeka Crnojevića (ruta 3b)

Do Rijeke Crnojevića, kopnenim putem, možete doći rutom 3b, iz pravca Cetinja ili iz pravca Virpazara. Ako ste pratili glavnu rutu (3) sada je vrijeme za istraživanje. Uživaćete u pogledu i garantujemo da nećete zažaliti. Rijeka Crnojevića je gradić od istorijskog značaja za Crnu Goru. Ovdje je krajem 15. vijeka, nakon što su Turci pokorili Zabljak Crnojevića (nekada prijestonica Crne Gore, sjedište Crnojevića, jedan od gradova na obali Skadarskog jezera), Ivan Crnojević prenio prijestonice Crne Gore.

Rijeka po kojoj je varoš dobila ime, izvire kod Obodske pećine i čuvena je po tome što je već na prvom kilometru plovna. Zahvaljujući tome gradić Rijeka Crnojevića bio je trgovački centar i najznačajnije mjesto na Skadarskom jezeru dugo vremena Ovdje je štampana prva ćirilica knjiga, otvorena prva aptekta, tu je radila prva radionica oružja, a početkom 20. vijeka ovdje se pravio i sedef biser od riblje krkljušti. Obavezno obidite ovo mjesto, isprobajte specifičnu jezersku kuhinju, uživajte u ljepoti Ivanovog mosta, iznajmite kajak ili brodić pa istražite ribarska naselja pogledom sa vode. Ako vas put bilo sa kopna ili sa vode nanese na ribarsko selo Karuč, uvrstite ga u izbor mjesta čiji obilazak ne smijete propustiti.

Obalom Skadarskog jezera

Nakon što napustite Virpazar, ulazite u sasvim drugi svijet, svijet uspavanih ribarskih naselja daleko cijele obale Skadarskog jezera. Put je uzak, preporučujemo opreznost, a krajolik će vam ponuditi uživanje. Od jednog do drugog naselja, ponekog još uvijek živog, a nekog napuštenog. Sva sela kroz koja prolazite puna su stare arhitekture ovih krajeva, tipičnih kamenih kuća i koliba pored obale. U mjestu Godinje nalazi se stari ljetnikovac Balšića iz 14. vijeka, a usred tog starog naselja nalaze se kuće u kojima i danas žive mještani, koji pružaju usluge u turizmu, a odlično domaće vino je njihov glavni proizvod.

Tokom ovog putovanja vidjećete mnoge vinograde. Sto dalje budete odmicali putem, dobijaćete sve bolji pogled na kompletno jezero, a okolna sela možete i detaljno istražiti, u nekima odmoriti se i probati lokalne specijalitete u konobama.

Jedna od atrakcija Skadarskog jezera su ostrva

kojih ima pedesetak sa mnogobrojnim utvrđenjima i sakralnim objektima još iz perioda srednjovjekovne crnogorske dinastije Balšić. Na samoj granici između Crne Gore i Albanije nalazi se prevoj Stevgaš, poseban po tome što kada stojite na njemu sa jedne strane vidite cijelo Skadarsko jezero, a sa druge strane Jadransko more, što je neponovljiv prizor. Iskoristite priliku da se ovdje zaustavite i napravite fotografije. Duž cijelog ovog puta naići ćete na vidikovce i odmorista sagrađene u stilu tradicionalne arhitekture ovog podneblja, nazvane suvameda.

ULCINJSKA I BARSKA RIVIJERA

Ulcinj

Od Stevgaša vas vijugavi put vodi do Ulcinja. Tokom puta pratite vas plodna ravnica koja predstavlja ulcinjsko zaleđe i preko nje pogled na Jadransko more. Kada se spustite u mjesto Vladimir obavezno obidite Šasko jezero, značajno sezonsko stanište ptica selica. Na obali se nalaze ruševine starog srednjovjekovnog grada Svača (Šasa).

Ulcinj je još jedan stari grad na crnogorskoj obali, bogat orijentalnim i zapadnim kulturnim nasliedem. Grad je dobio Statut već u 14. vijeku, u vrijeme kada njime upravlja crnogorska dinastija Balšić, koja je upravo ovdje osnovala prijestonicu sa monumentalnom Kulom Balšića u Starom gradu. Brojne legende kažu da je Ulcinj u jednom periodu bio i jako uporište pirata. Ovaj grad je poznat po najdužoj pješčanoj plaži na Jadraniu, dugoj oko 13 km.

Ako bi na prostorima Balkana, pa i cijelom Mediteranu, tražili najbogatije, najraskošnije i najluksnije stanište za boravak (i posmatranje ptica), u najuži izbor ušla bi Ulcinjiska solana. Milioni ptica svake godine koriste slane baze fabrike soli za ishranu, gniježđenje i odmor pri migraciji. Solana ne samo da privlači ptice, ona je magnet za ljubitelje prirode. Lokacija se nalazi u neposrednoj blizini rute i ovo je zaista izvrsna prilika za lijep obilazak.

Bar

Bar je glavni lučki grad na našoj obali i najveći crnogorski grad na moru. Dijeli se na stari i novi Bar, a put će vas provesti kroz oba dijela. Nemojte propustiti da obidete stari Bar, jer je to muzej na otvorenom sa ostacima od preko 240 različitih građevina. Ovo čime se Barani jako ponose jeste drevna barska maslina koja je stara preko 2000 godina. Iako je doživjela dva požara i bila oštećena, ona i danas prkosno odolijeva vremenu i daje plodove. Zaštićena je zakonom kao spomenik prirode, i okuplja mnogo posjetilaca svake godine.

Rumija i Crmnica (ruta 3d)

Iako ste dio Crmnice već obišli, stari put od Bara vas vodi nazad ka Skadarskom jezeru, sada preko planine Rumija i kroz dio koji još niste vidjeli. Crmnica je poznata po vinu, jer upravo iz ovog kraja potiče čuveni crnogorski Vranac, autohtona sorta od koje se pravi crmničko vino koje je dobilo geografsku oznaku porijekla i zaštićeno je. Crmnička sela su sva živopisna, kuće su kamene i uvijek građene obodom sela da bi se sačuvala obradiva površina. Vinogradarstvo se posebno razvilo u vrijeme kada je knjaz Nikola svojim primjerom ukazao na njegovu vrijednost i posadio lozu na svom imanju u Virpazaru, a posebnim ukazom ukazao da svaki vojniki posadi po 200 čokota, a da porodice koje posade 2000 čokota tokom deset godina neće plaćati porez.

